

OVER DE TAAG

Hans Dekkers

Over de Taag

roman

WERELDBIBLIOTHEEK · AMSTERDAM

De auteur ontving voor het schrijven van dit boek een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

© Hans Dekkers 2018
Alle rechten voorbehouden
Omslagontwerp Christoph Noordzij
Omslagbeeld © James Kobacker / PhotographyLife
Foto auteur © Koos Hageraats
NUR 301
ISBN 978 90 284 2731 0
www.wereldbibliotheek.nl

Pour mon amie capitaine Stasja

*When you are dead your spirit will find my spirit,
And then we shall die no more.*

CONRAD AIKEN, *The House of Dust*

*It was me, waiting for me,
Hoping for something more,
Me, seeing me this time,
Hoping for something else.*

JOY DIVISION, 'New Dawn Fades'

Zoals men morellen doorsnijdt

I

Clarissa hield van de aap. Ze had een albumpje met foto's van hem, dat ze koesterde zoals een bakvis haar dagboek koestert.

Ernest had niks met apen. Toen hij moeite deed zich zijn liefde voor dieren voor de geest te halen, kwamen alleen een ezel en een herdershond boven. Hij had ze als kind meegemaakt in Ventimiglia, in een bungalowpark aan zee. Maar die genegenheid was wel erg vaag, want hij herinnerde zich tegelijkertijd de zee, het strand, de geuren van de eucalyptus en de wilde tijm, en de twee meisjes met wie hij en zijn broertje toen hadden opgetrokken.

Misschien gaf hij meer om wat er van dieren overbleef: fossielen, schelpen en skeletten. De schoonheid daarvan was zuiverder, eerlijker.

De geheimen van Clarissa's liefde voor de gorilla waren voor Ernest moeilijk te doorgronden. Toen hij voor het eerst meeging naar de dierentuin, leidde ze hem langs de giraffen, de zebra's en de olifanten. Alsof ze hem langzaam wilde voorbereiden op het echte werk. Hij bespeurde de spanning in haar lichaam. Het liefst was ze meteen naar Ihoho gehold.

Een oppasser begroette haar. Ernest kreeg een onopvallende knipoog. Clarissa stond aan de ruit geplakt. Hij ging achter haar staan en zag meteen om wie het ging. Het dier was immers, één bonk ingehouden geweld, een veldheer. Plakken stront hingen als boomschors in zijn beenhaar. Zijn ogen waren

van flonkerend goud. Ernest was verbaasd over zijn bruutheid en nog verbaasder over Clarissa's adoratie.

Ihoho keek naar haar. Dat vond Ernest nog het meest bizarre. Ze was toch geen aap? Ihoho had geen boekje met vrouwelijke top-apen. Hij moest het er maar mee doen: met zijn Clarissa. En zij was er dolblij mee.

Clarissa vond haar hobby volstrekt normaal.

'Zoals jij je fossielenverzameling hebt en een ander porseleinen uiltjes verzamelt, zo heb ik Ihoho,' had ze eens gezegd.

Ernest keek over haar schouder mee naar de kolos. Beelden van King Kong drongen zich aan hem op. King Kong, staand op het Empire State Building terwijl hij mitraillerende tweedekkers als muggen uit de lucht maaide.

Maar toen hij de testosteronbom beter bekeek, vond hij de giraffen, de zebra's en de olifanten ineens veel interessanter. Die hadden tenminste hun eigenaardigheden met hun lange nekken, strepen en slurven. Ihoho was niet meer dan een uit zijn voegen gegroeide harige bodybuilder. Die zag je ook wel eens in het zwembad en dan keek iedereen vol afschuw de andere kant op. Ook Clarissa. Maar liefde maakt blind, dus bij Ihoho zag ze al die uitwassen niet. Die vieze haren waren het ergst.

Twee ouders met een klein meisje kwamen naast hen staan. Ze staarden vol ontzag naar Ihoho.

'Papa?' vroeg het meisje.

'Nee, dat is een gorilla,' zei de vader, en hij en zijn vrouw begonnen te lachen.

'Waarom lacht-ie af en toe zo met zijn tanden?'

'Ik denk dat hij die mevrouw leuk vindt,' zei de vader.

Ihoho had inderdaad alleen aandacht voor Clarissa en negeerde het gezinnetje.

'Hij herkent me,' zei Clarissa zonder haar blik van de gorilla af te wenden. 'Ik kom hier wel vaker.'

‘Ah, dat is bijzonder,’ zei de vader.

Toen keek Ihoho naar het kind en plotseling begon hij te brullen en op zijn borst te roffelen. Het meisje deinsde geschrokken terug.

‘Hij houdt niet van kinderen,’ zei Clarissa.

De moeder trok het meisje mee en het gezinnetje maakte zich uit de voeten.

Ernest verlangde ernaar een vogel te zien. Of een dromedaris. Of God weet wat – voor zijn part een vliegende schotel. Hij wilde weg van dit gedoe. Een aap stond toch te dicht bij ons. Je kon beter naar een krokodil gaan kijken: die bestonden al veel langer dan wij en de apen. Die zouden er ook na ons nog zijn.

‘Vind je hem mooi?’ vroeg Clarissa.

‘Ik vind hem apart,’ antwoordde Ernest. ‘Wil je nog een ander dier zien?’

‘Zeker.’

‘Enig idee welk?’

‘Wat wil jij zien?’

‘De zwarte panter.’

‘Die hebben ze hier niet meer.’

Er schoof een nieuw gezelschap langs. Bejaarden. Ze giechelden toen ze Ihoho zagen.

‘Jezus, wat een patser,’ riep een van de oudjes. ‘Hij lijkt op mijn zwager.’

De schouders van Clarissa gingen omhoog. Nu was ze kwaad.

‘Het zijn toch heel domme spierbundels,’ zei een ander.

Ernest pakte Clarissa van achteren vast en zei: ‘Kom, we gaan naar de vissen.’

In de kantine was het druk. Even alleen maar mensen en geen dieren. In de wazige blik van Clarissa hing nog steeds haar *gorilla-love*. Ernest vond het mooi en pijnlijk tegelijk. Ze dronken warme chocolademelk. Hij zag het meisje zitten dat was

weggevlucht voor Clarissa's opmerkingen. Ze at een ijsje en wierp een kwade blik op Clarissa.

'Ik ben blij dat ik Ihoho eindelijk heb gezien,' zei Ernest.

'Lief dat je meeinging.'

'Mooi dat je me naast hem gedoogde.'

'Ik vind jou altijd nog vele malen stoerder, hoor.'

'Gelukkig.'

'Maar dat gezinnetje was schattig.'

'Hoe bedoel je?'

'Idioten. Ze begrijpen niet dat je respect moet hebben voor zo'n dier. Dat je het niet in de ogen kunt gaan staan staren. Je mag het aankijken, maar niet in de ogen.'

'Ach, dat kun je zo'n dreumes niet kwalijk nemen. En misschien die ouders ook wel niet.'

Plotseling zagen ze dat de dreumes was gaan janken. De vader deelde een pets uit.

'Ja, zo los je dat op,' zei Clarissa.

'Bad habits,' zei Ernest.

'Ik zie toekomstige klanten voor jouw beroepsgroep.'

Ernest zweeg. Hij kende het deuntje. Volgens Clarissa moest het merendeel van de mensheid onder behandeling.

'Zullen we nog even het aquarium in duiken?' vroeg hij.

'Op naar de koudbloedige wezens!' zei ze, en ze leek haar ergernissen over het gezinnetje alweer ver achter zich te hebben gelaten.

De vissen waren een verademing. Clarissa leek een ander mens. Van vissen werd je rustig. Misschien had de aap haar ook een beetje bedrukt. Ernest begreep het wel. Het was als een bezoek aan een geliefde in een zwaarbewaakte gevangenis. Glas tussen jou en hem. En je mocht de geliefde niet eens in de ogen kijken. Dat was bij de vissen heel anders. Die kon je onbekommerd in de ogen kijken, al zat er ook hier een glazen wand tussen. Al die dieren. Allemachtig. Ze zeiden geen woord.

Ernest verlangde naar zijn patiënten.

De enige manier om Clarissa niet langzaam te laten verdwijnen, was door van alles te bewaren. Voorwerpen die verbonden waren aan gemeenschappelijke herinneringen. Daarom was hij naar de zolder gegaan, waar de plastic opbergboxen stonden vol fotoalbums, vakantiesouvenirs en snuisterijen die ze ooit in een opwelling hadden gekocht maar uiteindelijk niet de moeite waard vonden om ergens in huis uit te stallen. Er stonden ook boxen met paperassen uit de tijd dat ze lerares Engels was. Die liet hij voorlopig gesloten omdat ze onvermijdelijk onderdeel zouden worden van een pijnlijke maar onvermijdelijke opruiming.

In een van de boxen vond hij de kerstversiering, met als pronkstuk een grote uitvouwbare zilveren ster. En natuurlijk stuitte hij op de schelpen- en fossielenverzameling. Gedoemd tot een bestaan in het donker. Een kaurischelp was als enige aan de vergetelheid in de plastic oubliëtte ontsnapt en had een plekje gekregen op zijn bureau. De schelp was van zijn moeder geweest.

Hij woog een zware prehistorische vuistbijl op zijn hand en streek met zijn duim over het snijvlak. Nooit had hij zeker geweten of het geen namaak was. In de box zaten ook voorwerpen die ze op Korfoe hadden gekocht. Daar troffen ze in het havenplaatsje Benitses een winkeltje aan met een ongelooflijke verzameling fossielen, schelpen, sponzen, koraal, haaiantanden en walvisbeenderen. De eigenaar had plannen voor een schelpenmuseum. Ernest kon zich niet beheersen en kocht te veel. Clarissa had erom moeten lachen. Misschien zou ze er ook om lachen als ze hem hier zag zitten met zijn halfvergeten verzameling.

Niet als een kind maar als een grijsaard. Niet kinderlijk blij en opgewonden maar zelf tot een fossiel geworden, lijkend op de in zijn hand liggende driehonderd miljoen jaar oude trilobiet, gepantserd als een pissebed en roerloos als een verkalkt exoskelet.

Hij verliet zijn fossiele levensvorm en schoof op naar een oude, versleten koffer die hun brieven bevatte. Nooit had hij die weer ingekeken. Hij viste er een brief van Clarissa uit en vouwde hem open. Het meest verbazingwekkende was dat hij zich niets van deze brief kon herinneren.

Ik durf het je bijna niet te vragen en waarschijnlijk is het not done deze vraag te stellen en ontmasker ik mezelf hiermee als een bemoeial en een pottenkijker in jouw verleden en en en en en... toch houdt het me bezig en meen ik dat we elkaar zo langzaamaan goed genoeg kennen, my darling, dat ik deze vraag durf te stellen. Ken je de volgende uitspraak van Oscar Wilde? 'You know what a woman's curiosity is. Almost as great as a man's!' Na al jouw vragen over mijn vorige vriendje durf ik daarom de stoute schoenen aan te trekken. To put my schnozzle in your yucky past... Mijn vraag dus. Waarom ben je eigenlijk met Vincent gebrouilleerd en waarom is die breuk definitief?

De brief moest dateren uit de tijd dat ze elkaar nog niet zo lang kenden. Pas nu Ernest haar woorden las, besefte hij hoe ver deze episode achter hem lag en hoe zelden hij er nog aan dacht. Hij vouwde de brief dicht en schoof hem terug in de envelop. In een box met souvenirs en prullaria vond hij een klein parelmoeren doosje. Het bevatte een lok donkerbruin haar met een dun lintje eromheen. Het was zeker een aandenken van Clarissa, maar van wie was het haar? Van haar moeder? Van Clarissa zelf? Hij zou er nooit meer achter komen.

Ernest ontmoette Pieter Valerius om vijf uur in Brasserie Keyzer. Ze gingen aan een tafeltje zitten en bestelden whisky. Er

waren veel mannen in krap zittende pakken en opzichtige stropdassen, Clarissa zou het een ballentent hebben genoemd. Maar Pieter en Ernest vonden het aangenaam om af en toe in een ballentent te vertoeven. Dan voelden zij zich juist geen ballen.

‘Hoe gaat het nu?’ vroeg Pieter.

‘Ik begrijp de mensen die seances bezoeken om een bericht te krijgen vanuit het hiernamaals. Ik zou Clarissa’s stem willen horen.’

‘Die stem zal je nog vaak bezoeken, Ernest. Soms in je dromen.’

‘Ja, ik weet het. Ik moet wachten op die momenten van genade.’

‘Clarissa zal altijd dichterbij je zijn dan wie ook. Vertrouw daarop.’

‘Maar ik mis haar fysieke aanwezigheid.’

‘Misschien is het heel oneerlijk wat ik zeg, maar ik hou eigenlijk het meest van Else als ik ver weg ben en ze fysiek juist niet aanwezig is. Is dat geen troost?’

‘Nee, niets is een troost.’

‘Ik heb geen recht van spreken.’

‘Jazeker, dat heb je wel. Je moet juist tegen me spreken. Dat helpt.’

‘Waarschijnlijk zijn het meestal clichés die we gebruiken.’

‘Dat is zo. Niemand weet hoe ermee om te gaan.’

‘Doet dat pijn? Die clichés?’

‘Ja, die zijn lastig. Maar ik weet dat ik ze zelf ook zou gebruiken.’

Ze zwegen een tijdje en observeerden de andere gasten.

‘Dat weet jij net zo goed,’ vervolgde Ernest. ‘Ook door je werk. Verdriet is iets wat je nooit werkelijk kunt delen.’

‘Ja, dat is zo.’

‘Uiteindelijk sta je er altijd alleen voor. We kunnen elkaar hooguit een beetje troosten. Je bent naakt als een gestroopt dier en tegelijk geharnast als een ridder. De mens daartussenin,

de gewone mens, is verdwenen. Voor de grootste onbenulligheid die ik met Clarissa meemaakte, zou ik nu mijn hele bezit overhebben. Eigenlijk zou je willen dat de doden alle herinneringen meenamen waarin ze een rol spelen. Dan zouden ze ons niet meer kunnen kwellen.'

Ze nipten van hun whisky. De glazen waren bijna leeg.

'Wat dacht je van een portie garnalenkroketten? Ik heb trek,' zei Ernest. 'Dan bestellen we meteen een nieuwe whisky.'

'Echte Holtkampjes! Prima.' Pieter pauzeerde even en zei vervolgens: 'En lezen? Vind je daar geen steun in? Je was toch bezig met Slauerhoff?'

'Ik lees hem hapsnap. En op het moment af en toe zijn gedichten. Hij heeft het ergens over "zuivere zinnenengelen" die in het paradijs zouden wonen. Wat zou hij daarmee bedoelen? Eeuwige genieters?'

'Dan zouden die eeuwige genieters de doden zijn.'

Een meisje met twee blonde vlechtjes kwam naar hun tafeltje en nam de bestelling op.

Pieter keek haar na en zei: 'Dat was er een.'

'Een wat?'

'Een zuivere zinnenengel.'

'Maar nog niet dood,' zei Ernest.

'Dat weten we niet zeker,' lachte Pieter.

De drankjes werden gebracht en ze toostten.

'Gezondheid,' zei Pieter.

'Ik krijg weleens de indruk dat psychische gezondheid ook een afwijking is,' zei Ernest.

'Dat is onzin. We zijn toch niet opgeleid om mensen van hun gezondheid te genezen?'

'Op een bepaalde manier wel. Gezondheid is een aberratie, een steriele en al te hygiënische toestand.'

'Je bent te veel met je patiënten gaan sympathiseren. Op zich siert je dat. Maar je moet afstand houden.'

'Mmm... waarschijnlijk heb je gelijk, zoals meestal.'

'Dat betwijfel ik zeer.'

‘Ja, daar heb je dan weer een sterk punt...’

‘Inbinden, Ernesto Bas! Ik heb altijd gelijk!’

‘Zo ken ik je weer. Altijd kort door de bocht en hinderlijk bescheiden.’

Ze hieven het glas naar elkaar en dronken nu met flinke teugen.

Sommige mannen hadden hun colbert uitgetrokken en over de rugleuning van hun stoel gehangen. Het meisje met de vlechtjes liep langs de stoelen en raakte terloops, quasinonchalant, de jasjes aan.

De Omega Seamaster die hij droeg was van zijn vader. James Bond droeg ze in meerdere films. Zijn vader was al een tijd dood, maar diens horloge maakte dat hij steeds weer opdook in Ernests gedachten. Een blik op het horloge was ook een blik terug in de tijd.

Met Clarissa sprak hij weinig over zijn vader. Ze vond hem een strenge, zwijgzame man. Dat was hij inderdaad. Hij gaf geen complimenten. Op een avond dronk hij met Ernest veel wijn en zei dat hij kleinkinderen had gewild, maar die opmerking trok hij meteen weer terug. Hij verontschuldigde zich. Ernest dacht dat hij hem teleurgesteld moest hebben. Het deed hem toch pijn.

Nadat zijn moeder was gestorven, gingen er jaren overheen voordat zijn vader naar andere vrouwen keek. De assistente uit zijn oogartsenpraktijk werd zijn tweede echtgenote. Ze was bijna twintig jaar jonger dan hij. Ernest had haar nooit gemogen. Misschien alleen omdat ze zijn moeder niet was.

Het gekoer van de duiven in de regengoot langs het dak klinkt luid door in mijn zolderkamer. Op de achtergrond het gebeier van kerkklokken. Mijn vader heeft voor deze dagen het gezamenlijke ontbijt ingevoerd, maar hij kan er niets aan veranderen dat Vincent en ik elkaar negeren. Hij denkt dat het aan de puberteit ligt. Dat is het niet. Het is begonnen met de dood van mama. Toen ontstond een zwijgen dat steeds groter werd.

Na het ontbijt neemt mijn vader ons in de Simca mee naar de hei. Er is daar een plek waar zweefvliegtuigen de lucht in gelierd worden en waar we vaak staan kijken, maar daar gaan we dit keer niet naar-

toe. *We rijden naar een oefenterrein voor militaire voertuigen. Het is een zandvlakte met heuvels en kuilen, en er zijn diepe sporen van banden en rupsbanden. Het is er verlaten en mijn vader zit zich duidelijk te verkneukelen, want hij fluit voortdurend vrolijke deuntjes.*

'Ja ja,' zegt hij, 'wat zo'n jeep kan, kan een Simca ook! Zeker met een goede chauffeur achter het stuur!'

We rijden het terrein op. Omdat het geregend heeft, liggen er waterplassen, vooral in de kuilen tussen de heuvels. Mijn vader stopt de auto. De sporen van een tank staan in het mulle zand.

'Jongens, hou je goed vast,' zegt hij. 'James Bond is er niks bij.' In zijn mondboek bungelt een brandende sigaret. Vincent zit naast hem. Ik zit achterin.

Met loeiende motor scheurt de Simca in zijn één de heuvel op, bovenaan wordt het gas even losgelaten en dan jakkert de auto weer naar beneden. In een kuil spat het regenwater hoog op, en de wielen beginnen te slippen. De Simca schroeft zich vast in de modder.

'Goddomme,' bromt mijn vader, terwijl hij in zijn achteruit probeert los te komen. Er is geen beweging meer in de auto te krijgen. 'Jullie zullen moeten duwen,' zegt hij.

We doen een aantal pogingen, terwijl mijn vader de motor laat loeien. Het werkt niet.

Hij steekt een sigaret op, geeft ons een aai over onze bol en gaat op pad om hulp te halen.

Vincent en ik zitten in de auto. We spreken geen woord en staren door de raampjes naar buiten, naar de zandvlakte, de berken- en dennenbomen aan de rand ervan, de wolken die traag voorbijglijden. Het is bladstil. Heel af en toe klinkt het fluiten van een vogel of een ver en vaag geluid van verkeer. Misschien is dit een van de eerste keren dat ik bewust een soort tijdloosheid ervaar, en ik geniet ervan. De aanwezigheid van Vincent stoort me niet, ik merk hem niet eens meer op, hij is feitelijk afwezig.

Na een tijdje opent Vincent het portier en stapt uit. Hij loopt rond over het terrein, raapt steentjes op en gooit ze weer weg. Ik blijf zitten, verroer me nauwelijks en neem de omgeving in me op. Het lijkt of de auto één groot oog is geworden.

Pas na drie kwartier komt mijn vader terug, en even later arriveert er een sleepauto van de garage.

Nooit eerder had Ernest bedacht dat zijn vader hem alle lessen over het weduwnaarschap had kunnen leren. Hij was een expert. Ernest was te vroeg weduwnaar geworden, maar de leeftijd waarop zijn vader zijn vrouw had verloren was onnatuurlijk geweest. Nooit had hij over zijn rouwproces gesproken. Hij zat ineens opgescheept met twee jongens die nog pubers moesten worden, en stond er alleen voor. ‘Expert’ was nog zacht uitgedrukt. Hij had alle facetten van het weduwnaarschap voor zijn kiezen gehad.

Er was een oeroude mythe – zoals Aristophanes vertelde in Plato’s *Symposion* – waarin werd gesteld dat alle mensen oorspronkelijk wezens waren met vier armen en benen en twee gezichten, vier oren en twee schaamdelen. Omdat deze wezens te sterk waren en de goden dreigden aan te vallen, besloot Zeus ze te halveren ‘zoals men morellen doorsnijdt om ze in te maken, of eieren met een haar’. Maar dat betekende toch eigenlijk dat alle mensen bij hun geboorte al weduwen en weduwnaars zijn, en dat ze vanaf dat moment al rouwen om het verlies van hun wederhelft? Zo verklaarde Aristophanes de kracht van de verliefdheid en de liefde. Liefde die dus was geboren uit een soort weduwnaarschap. En dat verklaarde volgens Ernest het feit dat de mens zich nooit kon neerleggen bij de dood van de partner en deze eeuwig bleef zoeken, zoals we vanaf onze geboorte onze oorspronkelijke wederhelft ook hadden gezocht.